

УДК 343.979 (477)

Б. М. Головкін, кандидат юридичних наук, завідувач сектору дослідження проблем злочинності та її причин Інституту вивчення проблем злочинності НАПрН України, м. Харків

**ВІДВЕРНЕННЯ І ПРИПИНЕННЯ ЗАМИСЛЕНИХ,
ПІДГОТОВЛЮВАНИХ І ВЧИНЮВАНИХ КОРИСЛИВИХ
НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИННИХ ПОСЯГАНЬ
(частина перша)**

Розглядаються основні напрямки і комплекс заходів запобіжного впливу на осіб, які виношують наміри, готують або розпочали корисливі насильницькі злочинні посягання.

Ключові слова: відвернення і припинення корисливих насильницьких злочинів.

Слід відмітити, що на практиці запобіжний вплив далеко не завжди здійснюється на етапі передзлочинного становлення особи злочинця, до формування його корисливої спрямованості насильницької орієнтації, втіленої у відповідну мотивацію й намір вчинити протиправне посягання. У кращому випадку до поля зору суб'єктів запобіжної діяльності потенційні злочинці потрапляють лише на стадії замислення вчинення злочину, планування чи підготовки нападу або навіть під час уже розпочатого корисливого насильницького посягання. Звідси досить важливо розробити комплекс заходів щодо відвернення і припинення корисливих насильницьких злочинних посягань, серед яких пропонуємо чотири основних напрямки запобіжної діяльності: 1) превентивний вплив стосовно осіб, які замислюють вчинення корисливих насильницьких злочинів, займаються їх плануванням і підготовкою; 2) усунення сприятливих ситуаційних чинників реалізації злочинного наміру; 3) забезпечення особистої і майнової безпеки; 4) припинення розпочатого посягання чи злочинної діяльності.

Здійснення превентивного впливу стосовно осіб, які замислюють вчинення корисливих насильницьких злочинів, займаються їх плануванням і підготовкою, передбачає декілька етапів: а) виявлен-

ня осіб, від яких слід високоймовірно очікувати вчинення корисливих насильницьких злочинних посягань, та постановка їх на профілактичний облік; б) збирання, перевірка, фіксація, накопичення й аналіз інформації на предмет підтвердження намірів цих осіб вчинити злочинне посягання та забезпечення оперативного контролю за ними; в) проведення з підобліковим контингентом заходів, спрямованих на відмову від реалізації намірів, планування та підготовки вчинення корисливих насильницьких злочинів.

А. Виявлення осіб, від яких слід високоймовірно очікувати вчинення корисливих насильницьких злочинних посягань, здійснюється цілеспрямовано і нецілеспрямовано. Цілеспрямованим пошуком осіб, спосіб життя, поведінка, оточення, зв'язки у кримінальних колах яких дозволяють передбачати становлення їх на шлях вчинення корисливих насильницьких посягань, займаються спеціальні суб'єкти запобігання в межах їх компетенції, в ході повсякденної профілактичної, адміністративної, оперативно-розшукової, контрольно-наглядової, кримінально-процесуальної, кримінально-виконавчої діяльності, а також під час загальнодержавних спеціальних операцій. Ураховуючи різноспрямованість корисливих насильницьких посягань, у виявленні осіб, схильних до їх вчинення, зобов'язані брати участь практично всі структурні підрозділи ОВС, а також спеціальні підрозділи СБУ (стосовно протидії організованим угрупованням) й оперативні служби установ виконання покарань (щодо запобігання рецидиву). На практиці системно ця робота не проводиться. Як відмічає О. М. Джужа, головною обставиною, що сприяє вчиненню злочинів особами, схильними до такого роду дій, є неповнота та неточність, а подекуди і відсутність оперативної інформації щодо їх протиправних намірів, неналагодженість міжвідомчого обміну нею, недостатність банку даних, незабезпечення оперативного супроводу лідерів організованих злочинних угруповань та злочинних авторитетів після звільнення від відбування покарання. Як результат, на профілактичному обліку перебуває 3–4 % осіб, які йому підлягають¹. Нецілеспрямоване виявлення осіб зазначеної категорії здійснюється неспеціальними суб'єктами запобіган-

¹ Див.: Запобігання правопорушенням у місцях позбавлення волі: Навч. посіб. / За ред. О. М. Джужа, О. Г. Колба. – Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2010. – С. 288–290.

ня: органами місцевого самоуправління, соціальними службами, навчальними закладами, медичними установами, громадськими організаціями, окремими громадянами.

Згідно з «Положенням про службу дільничних інспекторів міліції в системі МВС України» на профілактичний облік ставляться наступні категорії громадян: звільнені з місць позбавлення волі, які відбували покарання за умисний злочин і з яких судимість не знято і не погашено в установленому порядку; засуджені за вчинення злочинів, виконання вироку щодо яких не пов'язано із позбавленням волі; які визнані в установленому порядку хронічними алкоголіками або зловживають спиртними напоями і на ґрунті пияцтва систематично допускають порушення громадського порядку; які вчиняють насильство в сім'ї після винесення їм офіційного застереження про неприпустимість протиправної поведінки; які були визнані в установленому порядку наркоманами, токсикоманами або вживають наркотичні засоби чи психотропні речовини без призначення лікаря; психічно хворі, які є суспільно небезпечними і перебувають на спеціальному обліку в закладах охорони здоров'я; неповнолітні правопорушники, стосовно яких здійснюється профілактична робота підрозділами кримінальної міліції у справах дітей¹. Як бачимо, для взяття громадянина на профілактичний облік необхідні законні підстави, а сама особа повинна мати правовий чи інший офіційний статус, який вказує на те, що вона є носієм суспільної небезпеки (судимість, правопорушення, психічні і поведінкові розлади, залежність від психоактивних речовин). Однак коло потенційно небезпечних у корисливому насильницькому діяльнісному відношенні осіб значно ширше, ніж перелік громадян, які підлягають профілактичному обліку. Покращити роботу по виявленню й постановці на профілактичний облік можна шляхом визначення так званої групи ризику щодо вчинення корисливих насильницьких злочинних посягань, що додасть цілеспрямованості запобіжній діяльності. Одинадцятий конгрес ООН по запобіганню злочинності і кримінальному правосуддю (Бангкок, 18–25 квітня 2005 р.) вживає термінологію «запобігання злочинності серед молоді, яка належить до

¹ Див.: Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України, затверджене наказом МВС України 20.10.2003 р. – № 1212. – С. 16.

групи ризику». До такої молоді рекомендовано відносити осіб, які живуть в умовах злиднів, втратили зв'язок із суспільством і базовими цінностями, зловживають і торгують психоактивними речовинами, перебувають у конфлікті із законом¹. Беручи за основу такий підхід, спробуємо конкретизувати набір ознак, за якими визначається група ризику та розпізнаються особи, які до неї належать. У кримінології пропонувалось багато варіантів розв'язання даного питання. Однак із незначними відмінностями всі вони зводились до встановлення трьох блоків відомостей. Зокрема, стосовно: а) особи (умов її формування, характеризуючих ознак); б) її поведінки; в) найближчого оточення (мікросередовища)². Спираючись на результати нашого дослідження, приходимо до висновку, що найімовірніше вчинення корисливих насильницьких злочинів слід очікувати від молодих людей віком 14–35 років, становлення особистості яких відбувалось у несприятливих умовах особистісного розвитку. Ці особи переважно не зайняті трудовою чи навчальною діяльністю, не мають постійних джерел доходу. У міжособових стосунках та при спілкуванні виявляють такі риси характеру, як радикалізм, домінантність, егоцентризм, практицизм, агресивність, схильність до ризику заради вигоди. За поведінковими характеристиками зовні вирізняються із натовпу ненормативним стилем спілкування, викликаючими манерами, бравадою життєвою безперспективністю та лихою вдачею, забіякуватістю й агресивною налаштованістю до оточуючих. Переважно ведуть антисуспільний спосіб життя, зловживають спиртними напоями і наркотиками. Характер особистих зв'язків свідчить про несприятливе оточення, належність до криміногенних груп і наближеність до кримінальних кіл. У середньому кожен третій-четвертий має злочинний досвід і судимість. Першочергова спрямованість суб'єктів запобігання на пошук підоблікового контингенту серед окресленої групи ризику сприятиме найбільш

¹ Див.: Стратегии и наилучшие методы предупреждения преступности, в частности применительно к преступности в городах и молодежи, относящейся к группам риска: Рабочий док., подгот. Секретариатом ООН A/CONT.203/11. Russian – п. 8 предвар. повестки дня // Одиннадцатый Конгресс Организации Объединенных Наций по предупреждению преступности и уголовному правосудию, Бангкок, 18–25 апр. 2005 г. – С. 19.

² Див.: Кудрявцев В. Н. Стратегии борьбы с преступностью. – М.: Наука, 2005. – С. 272.

повному охопленню і своєчасному виявленню намірів цих осіб на вчинення корисливих насильницьких посягань.

Деякі особливості має діяльність по виявленню осіб, які під час відбування покарання у виді позбавлення волі виношують наміри рецидивної корисливої насильницької злочинної діяльності, підшукують серед засуджених потенційних співучасників, що підтверджено нашим дослідженням. Збиранням інформації, яка становить оперативний інтерес, так чи інакше займаються всі служби установ виконання покарань (УВП), хоча безпосередньо ця робота є компетенцією відомчого оперативного-розшукового апарату. Для цього широко використовуються аналіз і оцінка даних про особу засудженого, його поведінку і найближче оточення, результати пенітенціарно-психологічних досліджень і прогнозів, оперативні відомості та ін. Утім ця прогностично значуща інформація переважно залишається доступною для внутрішньовідомчого службового користування і повною мірою використовується для запобігання вчиненню злочинів засудженими під час відбування покарання. Міжвідомчий інформаційний обмін з іншими суб'єктами запобігання здійснюється на неналежному рівні, не в останню чергу через безініціативність останніх та законодавчу неврегульованість цього питання¹. Між тим вважається, що саме завдяки ОРД розкривається понад 85 % злочинів².

Б. Після виявлення окремих осіб та груп, у відношенні яких є достатньо даних, що вказують на замислення, планування, підготовку корисливих насильницьких посягань чи свідчать про ймовірно розпочату протиправну діяльність, з'являються законні підстави для проведення оперативного-розшукової діяльності — системи гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів, відповідно до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»³. Іншими словами, починається клопітка робота по збиранню, перевірці, фіксації, накопиченню

¹ Див.: Запобігання правопорушенням у місцях позбавлення волі. – С. 288–289.

² Див.: Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: Монографія. – Х.: Arcis, ЛТД, 2007. – С. 161.

³ Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-ХІІ // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 22. – Ст. 303.

матеріалів процесуально-доказового значення, викриттю усіх причетних до підготовки та здійснення протиправної діяльності, вживаються заходи по її недопущенню і припиненню. За результатами нашого дослідження, 61–79 % корисливих насильницьких посягань вчиняються у складі групи (по бандитизму і вбивствам на замовлення цей показник дорівнює 100 %). При цьому в 66 % випадків зафіксовано одноразові групові посягання, що свідчить про низьку інтенсивність прояву корисливої спрямованості насильницької орієнтації, її нестійкість, зумовлену низькодохідністю результатів злочинних дій. Водночас 34 % групових посягань мали характер злочинної діяльності: підвищено інтенсивної на організованій основі здійснення і надінтенсивної — на професійній основі здійснення, що забезпечують найвищі злочинні доходи. Відповідно до цього диференціюються стійкість умислу, планування і підготовка злочинних посягань, чисельність групи, заходи конспірації. Формування злочинного наміру учасників нестійких злочинних груп нескладно передбачити за умовами і способом життя, колом зв'язків, проявами дозлочинної поведінки, витоками інформації про замислені ними злочини з елементарним плануванням і примітивною підготовкою. Натомість розпізнати злочинні наміри, дізнатися про планування і підготовку нападів осіб, які замислюють здійснення злочинної діяльності на організованій чи професійній основі з метою отримання стабільних високих доходів, — вкрай складно. Дана обставина має враховуватись при організації і проведенні інформаційно-аналітичної, оперативно-розшукової та запобіжної діяльності суб'єктів протидії корисливій насильницькій злочинності.

Відносно першої категорії потенційних корисливих насильницьких злочинців проводяться традиційні заходи по збиранню, перевірці, фіксації, накопиченню, опрацюванню і використанню оперативної інформації для забезпечення дієвості відвернення і припинення корисливих насильницьких злочинних посягань. Передусім йдеться про організацію спостереження за місцем проживання, навчання (роботи), проведення дозвілля, спрямованого на виявлення «незвичайних» змін у способі життя і поведінці підозрілих осіб, встановлення серед найближчого оточення осіб, які здійснюють негативний вплив, схиляють до протиправних дій з метою отриман-

ня відомостей, що підтверджують наміри вчинити корисливе насильницьке посягання. Спостереження можуть здійснювати як спеціальні, так і неспеціальні суб'єкти запобігання (серед останніх виділяються працівники соціальних служб, представники адміністрації за місцем навчання (роботи), родичі, сусіди, наближені до підозрюваних особи, позаштатні помічники міліції, члени громадських організацій з охорони громадського порядку та ін.)¹. На особу, яка підозрюється у підготовці або вчиненні корисливого насильницького злочину, заводиться оперативно-розшукова справа, в якій документально відображаються хід і результати оперативно-розшукової діяльності щодо підтвердження чи непідтвердження причетності до такого роду дій. У ході перевірки інформації щодо намірів підозрюваної особи використовуються спеціалізовані інформаційно-пошукові системи, картотеки оперативно-розшукового, профілактичного та довідкового призначення, робляться різноманітні запити з метою отримання матеріалів, що характеризують підозрюваного, даних про причетність до протиправних дій у минулому та за нинішніх обставин, проводиться агентурна робота, у разі потреби здійснюється стеження із застосуванням спеціальних технічних засобів, встановлюється тимчасовий оперативний контроль, що сукупно забезпечують своєчасне реагування на замислені і підготовлювані злочини з метою недопущення їх вчинення.

Відносно осіб, які підозрюються у виношуванні намірів чи здійсненні злочинної діяльності корисливого насильницького спрямування на організованій чи професійній основі, якщо здійснення оперативно-розшукових заходів недостатньо, додатково вживаються й інші, більш спеціалізовані заходи, передбачені Законом України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю». На етапі організації злочинного угруповання (у тому числі банди), вчинення злочинів, спрямованих на підготовку основного виду злочинної діяльності (незаконне заволодіння зброєю, транспортними засобами, підроблення документів, придбання наркотичних засобів та ін.), чи в ході розпочатої корисливої насиль-

¹ Див.: Наркозлочинність: кримінологічна характеристика та запобігання: Наук.-практ. посіб. / За заг. ред. А. П. Закалюка. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – С. 151.

ницької злочинної діяльності практикується введення під легендою прикриття негласних співробітників спеціальних підрозділів МВС та СБУ України, а також позаштатних агентів. Проводиться оперативна робота по вербуванню членів орггруповання до співпраці з працівниками спецпідрозділів по боротьбі з організованою злочинністю. Зазначені особи виконують спеціальні завдання по викриттю усіх причетних до злочинної діяльності осіб, збиранню доказової бази, завчасному інформуванню про заплановані і підготовлювані більш тяжкі злочинні посягання, завдяки чому органи кримінального переслідування контролюють орггруповання й вживають заходи щодо відвернення та припинення його протиправної діяльності. Для своєчасного забезпечення оперативною інформацією щодо намірів учасників орггруповань більш широко і планомірно використовуються спеціальні технічні засоби: контроль, фіксація і документування розмов та інших дій, зняття інформації з каналів зв'язку; негласне проникнення до житла, контроль за поштово-телеграфною кореспонденцією, стеження із застосуванням фото- і відеозйомки, оптичних радіоприладів та інших технічних пристроїв відповідно до положень Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю». Використовуються й інші методи оперативно-розшукової роботи. Отримана інформація підлягає перевірці, фіксації, систематизації, накопиченню, інформаційно-аналітичній обробці і використанню при організації запобіжної роботи. Зокрема, систематизована інформація використовується для поновлення бази даних інтегрованої інформаційно-пошукової системи (ІПС) МВС України та розроблених на її основі інших відомчих автоматизованих інформаційних систем як підстава для постановки особи на профілактичний облік, встановлення за нею контролю та проведення комплексу заходів превентивного впливу, про що відзначає В. В. Василевич¹.

В. Проведення з підобліковим контингентом заходів, спрямованих на відмову від реалізації намірів, планування та підготовки вчинення корисливих насильницьких злочинів, передбачає застосування різних заходів: *допомоги, обмеження, заохочення*.

¹ Див.: Запобігання правопорушенням у місцях позбавлення волі. – С. 348.

Заходи допомоги полягають у сприянні підобліковій особі подолати складні життєві обставини, позбутися шкідливих звичок і залежностей, вийти з-під негативного впливу оточення, змінити спосіб життя і форму поведінки, що призводять до становлення на шлях вчинення правопорушень і злочинів. Безпосереднє надання різного роду допомоги здійснюється неспеціалізованими суб'єктами запобігання у тісній співпраці з правоохоронними органами. Йдеться про надання соціальних послуг (перелік яких раніше наводився), забезпечення соціального захисту, створення чи поліпшення житлово-побутових умов, сприяння у здобутті освіти, професійній переорієнтації і перепідготовці, наданні допомоги у працевлаштуванні й отриманні стабільних джерел легальних доходів, надання різнопрофільної медичної допомоги тощо. Взірцем комплексного державницького підходу у вирішенні питання надання соціальної допомоги з метою покращення пристосування підоблікового елемента до умов соціального середовища, захисту прав і законних інтересів та запобігання впливу на них криміногенних чинників може служити Закон України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбували покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк». У ньому нормативно закріплюються умови і порядок надання соціальної підтримки і допомоги особам, які відбували покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк. Комплекс заходів державної допомоги і підтримки зазначеним особам надається у формі соціального патронажу, що здійснюється місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, центрами соціальної адаптації, службами у справах неповнолітніх, центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, спостережними комісіями, органами соціального захисту населення, органами охорони здоров'я, органами внутрішніх справ, центрами зайнятості населення, кризовими центрами, службами психологічної допомоги тощо¹. Перелік законодавчо передбачених заходів допомоги зазначеним особам доволі різноплановий. Він охоплює як основні заходи соціального захисту, що наводились вище, так і додаткові, пов'язані із забезпеченням тимчасового про-

¹ Див.: Про соціальну адаптацію осіб, які відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк: Закон України від 10 лип. 2003 р. № 1104-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 6. – Ст. 39.

живання одразу після звільнення у спеціальних гуртожитках або центрах соціальної адаптації, вирішення питання у відновленні документів, що засвідчують особу колишніх в'язнів, надання тимчасового притулку (для бездомних) у будинках нічного або тимчасового перебування, центрах реінтеграції, направлення осіб похилого віку, інвалідів, звільнених з місць позбавлення волі, які втратили суспільно корисні зв'язки і потребують стороннього догляду та медичного обслуговування, до спеціалізованих будинків-інтернатів тощо. Допомога підобліковим особам не обмежується названими заходами і серед іншого може включати й такі заходи, як: залучення до участі у громадському житті, сприяння в організації змістовного дозвілля, переконання добровільно пройти лікування від психічних і поведінкових розладів і курс постмедичної реабілітації, зміна кола спілкування, найближчого побутового оточення, за необхідності місця проживання та ін.

Заходи обмеження передбачають тимчасове обмеження прав і свобод підоблікової особи, а також громадян, які підозрюються у вчиненні правопорушень та злочинів, накладення на них додаткових обов'язків, контролювання дотримання встановлених заборон з метою відвернення наміру вчинити корисливий насильницький злочин, припинення його підготовки чи виконання. З цього приводу В. В. Голіна відмічає, що метою вживання заходів обмеження є застережливий вплив на особу¹, який, на нашу думку, перешкоджає розвитку мотивації злочинної поведінки, плануванню посягання та його підготовці. Стосовно особи, яка перебуває на профілактичному чи оперативному обліку, вживаються наступні заходи обмеження. Насамперед йдеться про застережливий вплив на свідомість особи загрози кримінальної відповідальності, її невідворотності. Існуюча серед правоохоронців і в наукових колах думка про недієвість стримуючого впливу загрози (страху) покарання як на більшість законослухняних громадян, так і на осіб, схильних до протиправних дій, не зовсім відповідає дійсності. Проведене автором спільно з В. В. Голіною дослідження питання щодо запобіжної ролі загрози (страху) кримінального покарання та його впливу на

¹ Голіна В. В. Кримінологічні та кримінально-правові проблеми боротьби з бандітизмом: соціально-правове і кримінологічне дослідження. – Х.: Регіонінформ, 2004. – С. 188.

утримання громадян від вчинення злочинів, у тому числі корисливих насильницьких, спростовує існуючі стереотипи щодо цього. Дослідження проводилось у 2009–2010 рр. методом опитування законослухняних громадян (1993 респонденти) і злочинців, які відбувають покарання у місцях позбавлення волі, серед яких чимало корисливих насильницьких злочинців (678 респондентів). Серед низки питань, поставлених респондентам, було й визначення їх ставлення до стримуючої ролі загрози кримінального покарання. Переважна більшість (74 %) опитаних законослухняних громадян вважає, що кримінальне покарання утримує людей від вчинення злочинів. Схожої думки дотримуються і засуджені, які відбувають покарання у місцях позбавлення волі. На питання: «Назвіть причину, з якої кримінальне покарання не утримало вас від вчинення злочину» засуджені відповіли так: «не боявся кримінального покарання» — 9,1 %, «боявся покарання, але надіявся на безкарність» — 54,0 %, «зробив все, щоб уникнути покарання» — 22,8 %. Решта опитаних (14,3 %) намагались виправдатися обмовками на зразок: «не усвідомлював ступінь відповідальності», «був у стані алкогольного сп'яніння», «через матеріальну скруту»¹. Як бачимо, більшість злочинців прямо чи опосередковано, але визнають дію стримуючого чинника загрози покарання на мотивацію і рішення вчинити злочин, однак його вплив нейтралізується різного роду об'єктивними та суб'єктивними обставинами, серед яких, за нашими спостереженнями, найвагоміше значення має поєднання алкогольного/наркотичного сп'яніння із психологічним тиском співучасників, що додають упевненості, створюють ілюзію зниження ризику викриття та невідворотності індивідуального покарання кожного учасника групи. Думається, що загроза кримінального покарання буде дівіше виконувати свою превентивну функцію й утримувати громадян від вчинення корисливих насильницьких посягань за таких умов (чи їх сукупності): а) незначна вигода замисленого злочину; б) неможливість утаємничення намірів і підготовки посягання; в) незначний вплив групи (із числа найближчого оточення); г) адекватний пси-

¹ Див.: Голіна В. В., Головкін Б. М. Кримінально-правові засоби у системі спеціально-кримінологічного запобігання злочинності // Питання боротьби зі злочинністю: Зб. наук. пр. / Редкол.: В. І. Борисов та ін. – Х.: Право, 2010. – Вип. 19. – С. 22–23.

хічний стан при прийнятті рішення про напад; д) несприятливий розвиток передзлочинної ситуації, наявність непереборних перешкод; е) великий ризик викриття і кримінального покарання; ж) передбачувана загроза життю і здоров'ю нападників від очікуваного опору потенційних потерпілих. Звідси, першочерговим завданням суб'єктів запобіжної діяльності є створення хоча б деяких із перелічених умов, що забезпечуються заходами відвернення і припинення замислюваних, підготовлюваних чи вчинюваних корисливих насильницьких посягань. У цьому плані позитивний результат дасть вжиття заходів обмеження, передбачених Законом України «Про міліцію»: перевірка у громадян при підозрі у вчиненні правопорушень документів, що посвідчують їх особу, проведення особистого огляду, огляду речей, які знаходяться при них, транспортних засобів із вилученням предметів і речей, заборонених або обмежених в обороті, а також предметів і речей, що вказують на причетність до протиправних дій і можуть бути речовими доказами; огляд зброї та боєприпасів, що знаходяться у громадян, місць їх зберігання; анулювання дозволів на придбання, зберігання і носіння зброї та боєприпасів, виданих громадянам, які зловживають спиртними напоями, вживають наркотичні засоби, інші одурманюючі речовини, хворіють на психічні захворювання, і вилучення у них зброї та боєприпасів¹. Ураховуючи особливості способу життя й поведінки осіб, від яких слід очікувати корисливих насильницьких посягань (пристрасть до наркотиків і спиртних напоїв, звичка влаштовувати у громадських місцях хуліганські витівки і бійки, носити при собі заборонені предмети (ножі, кастети, інші знаряддя, спеціально пристосовані для ураження живої сили, зброю різного призначення, у тому числі бойову)), ефективність перелічених заходів не викликає жодного сумніву. Позитивний ефект дадуть й інші заходи обмеження: виклик підоблікової особи до відповідного підрозділу міліції і винесення офіційного застереження про неприпустимість протиправної поведінки; повідомлення органам влади і місцевого самоврядування, громадськості за місцем проживання про факти правопорушень з метою громадсько-виховного впливу; відібрання пись-

¹ Див.: Про міліцію: Закон України від 20.12.1990 р. № 565-ХІІ // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 4. – Ст. 20.

мових пояснень з приводу вчинених правопорушень, ведення анти-суспільного способу життя, відомостей про входження до складу криміногенних формувань, члени яких підозрюються у незаконних способах здобування коштів; контроль поведінки за місцем проживання і роботи; тимчасове обмеження або заборона доступу на окремі ділянки місцевості чи об'єкти з метою забезпечення громадського порядку, громадської безпеки, охорони життя і здоров'я людей; внесення відповідним органам або службовим особам подання про необхідність усунення причин і умов, що сприяють вчиненню правопорушень¹.

Рассматриваются основные направления и комплекс мер предупредительного воздействия на лиц, которые вынашивают намерения, подготавливают или начали корыстные насильственные преступные посягательства.

The basic sending and complex of measures of preventive influence is examined to the persons, which mature intentions, prepare or began mercenary violent criminal trespasses.

Рекомендовано до опублікування на засіданні сектору дослідження проблем злочинності та її причин ІВПЗ НАПрН України (протокол № 10 від 1 грудня 2010 р.).

*Рецензент — доктор юридичних наук, професор
В. В. Голіна.*

---

¹ Див.: Про міліцію: Закон України від 20.12.1990 р. № 565-ХІІ // Відом. Верхов. Ради України. –1991. – № 4. – Ст. 20.